

Jól í Føroyum — jól aðrastaðni

Í Føroyum hava øll tak yvir høvdið og nóg mikið til matna og klædna, nú farið verður at halda jól. Verri er statt aðrastaðni. Helmingurin av øllum heimsins íbúgvum hevur ov litið at lata í munnin, ov litið at lata seg í og vánaligan ella ongan sannan bústað.

Føroyingar hava ongatið havt so nógv an pening um hendur sum nú hesi seinastu árin; nóg mikið skuldi verið til hvørt mannsbarn og hvørt heim í landinum; men hitt ójavna inntøkubýtið gevur okkum beinavegin varhugað av, at tað ikki er so rívan at taka av í hvørjum heim. Tó man ongastaðni vera minni enn so, at hjá flest øllum er nóg mikið at lata í munnin, nóg mikið til snøgð klæði og nóg mikið at skapa ein smugligan jólahugna í einum hampa heimi.

Við skynsemi og sparssemi kunnu dugna hendur skapa ótrúliga nógv burtur úr litum, ja, ofta meira av hugna og sonnum jólakæti enn har, peningur og annað ríkidømi dagliga fløðir inn um dynnar.

Hjá teimum allra flestu skuldi verið av frægastu umstøðum at hildið eini hugnalig jól.

Heimurin er tó ymskur á at lita. Hundrad tals milljónir menniskju liva framvegis av sonnum á livsins skuggasíðu. Teirra tilvera er neyðarslig, fátæklig og alir ikki fram nakran jólahugna.

Ikki minni enn helmingurin av øllum íbúgvum heimsins má annaðhvørt fara svangur, kaldur, sjúkur ella illa hýrdur til hvíldar hvørt kvøld — eisini um jólahátíðina.

Miljónir fáa ov litið at eta, miljónir hava eingi ella ov litið av klæðum uppá kroppin, miljónir pinast av svárum sjúkdómum, men fáa onga hjálp, miljónir hava ikki tak yvir høvdið. Tey hava so litið av øllum, liva undir vanlagnuni og kenna onga livsleði, eiga ongar hjálparkeiður at troyta av, einki, ið ger tilveruna ljósa og hugnaliga.

Stór og góð tiltøk verða gjørd fyrri at koma teirri hálfu illa støddu mannaættini, ið rópar eftir bústaði, mati, klæðum, heilsubót, vitan, menning og mentan, til hjálpar; men bæði hesi jólina og ivaleyst fleiri jól aftrat mugu fara aftur um bak, áður enn hin miskunnsama, hjálpanði hondin røkkur at øllum teimum, sum liva í neyð og vesseldømi.

Jólinni eru í hondum, men ólíkar vera umstøðurnar og ólíkt verður jólahaldið hjá teimum ymsku greinunum av mannaættini.

Til gamans og álvara um jólahalguna

JÓL er upprunaliga navnið fyrri heidnum, nordiskum veitsluhaldi, ið fór fram einaferð í januar—februar tað dagarnir aftur fóru at leingjast. »At drekka jól« var stór veitsla, har teir gomlu við nógvum »ceremoni« ymsku sær eydna og góða gróði í nýggja árinum. Við at drekka »skále« ella við at leggja hondina á offurdjórið góvu teir hátíðarlig lyfti. Umleið ár 350 dagfestu teir Kristi føðing at vera føðingardagin hjá söluginum — 25. desember. JÓL vóru so seinri til eina kristiliga hátíð. Á týskum Weihnachten — tær heilagu neturnar, á fronskum: Noël — føðingardagurin og á enskum: Christmas — Kristusmessa.

JÓLASTOVA var stuttleikasamkoma, ið bæði bøndur og borgarar gjørdu nógv burtur úr áður í tíðini. Jólstoiva varð hildin líka frá jólaaftan og til kyndilmessu. Hópur av ungdomi kom saman kvøld eftir kvøld og fann sær mangt og hvat til teitis. Tey stuttleikaðu sær við at lata seg í sum djór ella pynta seg sum kongur, bispur, prestur og tilíkt. Væl dugdi tey at spæla, og spólini, tey funnu uppá vóru ymsk: skemtileikur, fimleikur, kappingar o. a.; í 18. öld kom hin stranga kristinbóðanin til Nordanlondini við pietismuni. Í Dansku lóg fimta Kristians verður alt »ósemuligt spæle bannað og við halgdagsfyriskipanini frá 1730 verður endi gjørdur á Jólstovunum; men ikki bar til at forða ungdominum at koma saman. Jólstovuhaldið datt burtur; men ungdomurin kom nú saman til dans í staðin fyrri. Í 1724 skrivaði Ludvig Holberg sjónleikin »Jólstovane«, har hann lýsir hesar samkomur.

JÓLATRÆÐ er ikki gamalt í Nordanlondum. Fyrsta frásøgnin um jólatræ við pynti, ljósum og gávum kemur úr Strasbourg í árinum 1605. Ikki fyrr enn í 19. öld fara fólk í Nordanlondum at brúka jólatræ. Hitt

pyntaða træið varð upprunaliga brúkt sum tekin uppá liv og gróður og var borið á odda í skruðgongum undir várveitslunum. Ikki fyrr enn seinra partin í 19. öld hoyra vit um, at fólk í Føroyum eru farin at pynta jólatræ — at byrja við heimagjørd jólatræ.

JÓLAGÁS. Aðrastaðir og í Føroyum við er tað vörðin sigur at hava gásasteik til matna um jólahalguna. — »Gásafest« er annars dagfest til Mortansmessu, 11. november. Henda messa var hildin til minnis um hin halga Martin av Tours, ið doyði ár 400. Síðan fyrst í 13. öld hava gásafestir verið hildnar til minnis um hann. Sögur siga frá, at Martin av Tours fór at krógva seg í einum gáshúsi, tá hann frætti, at teir høvdu sett hann sum biskupp; men gæsnar gjørdur so nógv um seg, at hann skjótt var funnin. Ein onnur søga sigur, at honum dámdo so væl gásasteik, at hann át seg í hel. Óvist er, um hesar søgur siga rætt frá; men gæsnar verða ið hvussu er etnar til minnis um hann.

Um nakrar dagar er hetta árið farið um bak, og vit skriva 1960. Eftir okkara tíðarrokning eru 1960 ár farin, síðan Kristi føðing. Aðrir rokna annarleiðis. Jødar, ið mettu heimn vera skipaðan ár 3761 f. Kr., gjørdur av í 13. öld at nýta hetta árstal sum grundarlag undir teirra tíðarrokning, meðan aðrir t. d. Grikkar roknaðu við olympíadum, Rómverjar frá tí Rom var grundarlag, og muhammedanar frá tí Muhammed flýddi frá Mekka til Medina.

JÓLAMATURIN er bæði nógvur og góður nú á døgum, og tað er ikki smávægis, ið hálsvolurin má halda til í jóladøgnum. Almikið er stríðið hjá kvinnum at gera allan henda frálíka jólamatin til; men fáar mugu taka sær tað so nær, sum meistarakokkurin hjá Luvud XIV. Fraklandskongi, um ikki alt ber so væl í lag.

17. nov. 1671 skuldi kongur hava veitslu fyrri 300 gestum. Meistarakokkurin Vatel rakti við, at hann hevði ov litið av fiski til bordreiðingina og bar slíkan ótta fyrri sínum gáløysni, at hann fór inn í kamar sitt, rendi eitt svørð í hjartað og doyði. Stutt eftir var fiskurin komin í køkin. Yrkisbrøður hansara góvu honum navn: ið »Vatel hin stóri.«

Moralur er tann atburður, ein hevur yvir fyrri menniskjum, ein ikki heldur av.

Vanlukkan henda mangar á hvørjum ári; og fleiri vildu hent um ikki onnur vóru komin teimum neystøddu til hjálpar. Øll kenna navnið Carnegiegrunnin —

henda stovnin, sum á hvørjum ári veitir teimum, ið hava bjargað neyðstøddum úr vanda, eina virðislon ella heiðurstekin.

Tað var skotin Andrew Carnegie, ið stovnaði henda grunnin. Hann var føddur 25. nov. 1835. Sum ungur flutti hann til Ameriku, har hansara framúr arbeiðsmegi og hansara óbliða framferð skjótt gjørdi hann til ein av ríkustu monnum í Ameriku. Við 500 dollars, ið hann fekk til yega við at seta húsin hjá sær í veð, byrjaði hann at keypa partabrev, bygja sovivognar og tilíkt, ið enn var ókent har yviri. Hann fann oljuekeldur og bygdi stálverk. Tá hann fór at eldast, seldi hann alt saman fyrri 447 milj. dollars og fór nú at skriva bókur, har hann greiddi frá, hvussu gott tað var at vera fátækur. Ein hóp av peningi gav hann til bókasøvn, universitetir og stovnaði Carnegiegrunnin. Tað er hetta seinasta, ið gjørdi navn hans ara ódøyligt.

Nú á døgum hugsa ein drongur seg tvær ferðir um, áðrenn hann lovar gentuni mána.

I hvørjari av hesum reglunum er dult eitt fuglanavn. Hvørji eru tey? Hann móli undir vatninum. Hann dró Kurt við sær. Teir finga bara smásild.

JÓLAKRÁS. Litil gáta at hugsa um. Tvær kvinnur komu at keypa mjólk — 4 litur hvør. Onnur hevði eina 8 liturs spann og hin eina 5 liturs spann. Sjálvur hevði keypmadurin bara eina 3 liturs spann at mála við.

Hvussu bar hann seg at? Og hvussu ofta mátti hann stoyta úr og i — aftur og fram — fyrri at fáa 4 litrar í hvørja spann?

Vit siggjast sunnudagin. Men um tað nú verður regn. Ja, so dagin fyrri meðni.

5 spurningar.

1. Nær er Bartalsmessa?
2. Hvør søka er 2. juli?
3. Hvør hevur skrivað Moder Syvstjerne?
4. Nær byrjaði Útvarp Føroya?
5. Hvussu nógvur kirkjur eru á Streymoy?

(Svar aðrastaðni)

So var tað unglingurin, ið bjóaði gentuni heim til whisky og sofa.

Ein bóndi sum kom koyrandi møtti tveimum unglingum, ið beint tá høvdu fingið fatur á einari fløsku av brennivini.

- Hatta er ein frálík fløska, helt bóndin. Kunnu tit ikki selja mær hana?
- Nei.
 - Fyri 100 kr?
 - Nei.
 - Fyri hestinn?
 - Nei.
 - Fyri hestinn og vognin?
 - Nei.
 - Fyri hestinn, vognin og 100 kr?
 - Nei.

— Ja, ja, so gerst ikki við helt bóndin og koyrði víðari. Tá letur í øðrum unglinginum:

— Hasin var góður við brennivin.

Svar uppá 5 spurn.: 1) 24 aug 2) Syftusoka 3) William Heinesen. 4) 6: febr: 1957: 5) 10.

JÓLAKRÁS. Jógvn keypti sær eina krambúð og væl bar til við søluni. Hann roknaði út, at hann hvørt ár hevði vunn. ið líka nógv sum ári frammanundan plus helytina aftrat. Longu fyrsta árið vann hann hálvaðru ferð so nógv, sum hann lat fyrri krambúðina. Triðja árið vann hann 27.000 kr

Hvussu nógv lat hann fyrri krambúðina?

Livið — tað er tað, ið hendir við okkum, meðan vit hugsa um og taka støðu til at gera nakað heilt annað.

AGO—O—O Hin 4 ára gamli drongurin stóð og lurtaði eftir árs gamla beiggja sínum, sum lá í vøguni og tvaðlaði. Tá helt hann við mammuna: — Bara eg hevði verið eitt sindur yngre, so hevði eg skilt, hvat hann segði.

— Hví eg drekki so nógv? Jú — tað skal eg siga tær, mín gamli vinur ... eg drekki, fyrri at gloyma at eg drekki.

VIS ORÐ: Tað er ósatt, at konan altíð fær sagt seinasta orðið, tá hon brýggjar seg við mannin. Hon hevur altíð eina miljón í reservu.

— Pápi, kann eg ikki sleppa at læra meg at koyra bil. Eg eri nóg gamal nú? — Ja, tú, men ikki bilurin.

SKÓGVAR

Nógvir ymskir skógvar til menn. Tuflur og inniskógvar til menn.

Damuskógvar, inniskógvar og tuflur. — (Lambakinnstyvlar, prísur: 56 og 78 kr.

Damuskógvar við ortop. innleggi, sera góðir til ringar fótur. Ógvuliga nógvir skógvar til børn og sera fjølbroytt úrval til tey smáu. Barnaskógvar við innleggi.

Viðakend merki, so sum »Kato« og »Prins Jørgen«.

Ymsk inniskógvar til børn.

Yvirtreksstyvlar til børn og vaksin.

AVBYGDAORDRAR VERÐA AVGREIDDIR

ANDREAS KÝRHEYG

tlf. 5312
KLAKSKVÍK